

ELSŐ SZAKASZ

„HISZEK” – „HISZÜNK”

26. Amikor megvalljuk hitünket, a „Hiszek” vagy „Hiszünk” szóval kezdjük. Mielőtt bemutatnánk az Egyház hitét – amint azt a Hiszekegyben megvalljuk, a liturgiában ünnepeljük, a parancsok megtartásában és az imádságban megéljük –, föl tesszük a kérdést: mit jelent „hinni”. A hit az ember válasza Istennek, aki kinyilatkoztatja és neki ajándékozta önmagát, és nagyon bőséges világosságot ad az élete végső értelmét kereső embernek. Először tehát ezt az emberi keresést (*első fejezet*), azután az isteni kinyilatkoztatást, mely által Isten elébe jön az embernek (*második fejezet*), s végül a hit válaszát (*harmadik fejezet*) vesszük szemügyre.

ELSŐ FEJEZET

AZ EMBER „FOGÉKONY” ISTENRE

I. Az Isten utáni vágy

27. Az Isten utáni vágy az ember szívébe van írva, mert Istentől és Istenért teremtettet; Isten pedig szüntelenül hívogatja magához az embert, és az ember csak Istenben találja meg az igazságot és a boldogságot, amelyet szüntelenül keres:

355, 1701

1718

„Az emberi méltóság lényeges része az Istennel való közösségre szóló meghívás. Az ember kezdettől fogva párbeszédre hivatott Istennel, ugyanis csak azért létezik, mert Isten szeretetből megteremtette és szeretetből létben tartja, s csak akkor élhet teljesen az igazság szerint, ha önként elismeri ezt a szeretetet, és rábízta magát a Teremtőjére.”¹

28. Az emberek történelmükben mind a mai napig sokféleképpen fejezték ki istenkeresésüket vallásos meggyőződésükkel és megnyilvánulásaikkal (imádságokkal, áldozatokkal, kultuszokkal, elmélkedéssel). E kifejezési formák, bár többféleképp értelmezhetők, oly általánosak, hogy ezek alapján az ember *vallásos lényként* határozható meg:

843, 2566

2095-2109

¹ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 19.

„Isten telepítette be az egy őstől származó emberiséggel az egész földet. Ő határozta meg ittlakásuk idejét és határát. S mindezt azért, hogy keressék az Istent, hogy szinte kitapogassák és megtalálják, hiszen nincs meszsze egyikünktől sem. Mert benne élünk, mozgunk és vagyunk” (*ApCsel 17,26–28*).

2123-2128 29. Az ember „ezt az Istennel való bensőséges és élő kapcsolatot”² elfeledheti, tagadhatja, sőt kifejezetten vissza is utasíthatja. Az ilyen magatartások nagyon különböző forrásokból eredhetnek:³ a világban tapasztalható rossz miatti fölháborodásból, vallási tudatlanságból vagy közömbösségből, világi és anyagi gondokból,⁴ a hívők rossz példájából, a vallásellenes szellemi áramlatokból, s végül a bűnös ember azon hajlandóságából, hogy félelmében elrejtőzzön Isten elől,⁵ vagy elfusson az Úr hívása elől.⁶

845, 2567 30. „Örvendezzék az istenkeresők szíve” (*Zsolt 105,3*). Ha az ember el is felejtí vagy visszautasítí Istent, ő szüntelenül hív minden embert, hogy őt keresse, hogy az ember éljen és megtalálí boldogságát. E keresés azonban megkívání az embertől értelmének teljes erőfeszítését és akaratának egyenességét, az egyenes „szívet”, és mások tanúságát is, akik megtaníjí Istent keresni.

368 „Nagy vagy, Uram, és minden dicséretre méltó. Nagy a te erőd és bölcseségednek nincsen száma. És dicsérni akar téged az ember, teremtésed részecskéje; a halandóságát hordozó ember is, aki hordozza bűnének bizonyosságát, és a bizonyóságot, hogy te a kevélyeknek ellenállsz. És mégis dicsérni akar téged az ember, teremtésed részecskéje. Te ébresztgetsz, hogy gyönyörűséget találjunk dicséretedben, mert magadnak teremtettél minket, és nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik tebenned.”⁷

II. Az utakról, melyeken el lehet jutni Isten megismerésére

31. Az Isten képére teremtett, s Isten megismerésére és szeretésére meghívott ember, amikor keresi Istent, fölfedez bizonyos „utakat”, hogy eljusson Isten megismerésére. „Isten léte bizonyítékainak” is nevezik ezeket, de nem olyan értelemben, ahogy a természettudományok

² II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 19.

³ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 19–21.

⁴ Vö. *Mt 13,22*.

⁵ Vö. *Tér 3,8–10*.

⁶ Vö. *Jón 1,3*.

⁷ Szent Ágoston: *Confessiones* 1,1–1: CCL 27,1 (PL 32, 659) .

keresik a bizonyítékokat, hanem „megfelelőségi és meggyőző érvek” értelmében, melyek lehetővé teszik az igazi bizonyosság elérését.

Ezek az Istenhez vezető „utak” a teremtésből indulnak ki: az anyagvilágból és az emberi személyből.

32. *A világ*: Isten a mozgásból és a keletkezésből, az esetlegességből, a világ rendjéből és szépségéből megismerhető mint a világegyetem kezdete és célja. 54, 337

Szent Pál a pogányokról mondja: „Ami megtudható Istenről, az nyilvánvaló előttük; Isten ugyanis nyilvánvalóvá tette számukra. Mert ami benne láthatatlan, örök ereje és isteni mivolta, arra a világ teremtése óta műveiből következtethetünk” (*Róm 1,19–20*).⁸

És Szent Ágoston mondja: „Kérdezd a föld szépségét, kérdezd a tenger szépségét, kérdezd a mindenütt jelenlévő levegő szépségét, kérdezd az ég szépségét..., kérdezd mindezeket. Mind azt válaszolják: Íme, lássad, szépek vagyunk. Szépségük *vallomás*. E változó szépségeket ki alkotta, ha nem a változhatatlanul Szép.”⁹

33. *Az ember*: Az igazság és szépség iránti nyitottságától, erkölcsi jó iránti érzékétől, szabadságától és lelkiismerete szavától, a végtelenség és boldogság utáni vágyától indítva az ember fölteszi magának a kérdést Isten létéről. Mindezekben saját szellemi lelkének jeleit fogja föl. „Az örökkévalóság magvát, amit [az ember] magában hordoz, nem lehet a pusztá anyagra visszavezetni”¹⁰, ezért lelke egyedül Istentől származhat. 2500
1730, 1776
1703
336

34. A világ és az ember tanúsítja, hogy sem a kezdetet, sem a végső célt nem hordozza önmagában, hanem részese annak a „Létnek”, mely önmagában kezdet és vég nélküli. Így e különböző „utakon” az ember eljuthat azon valóság létének megismerésére, mely első oka és végső célja mindennek, s „melyet mindenki Istennek nevez”.¹¹ 199

35. Képességei az embert fogékonyvá teszik a személyes Isten létének megismerésére. Ahhoz azonban, hogy az ember az ő belső világába beléphessen, Isten ki akarta nyilatkoztatni magát az embernek, és adni akarta neki a kegyelmet, hogy e Kinyilatkoztatást a hit által elfogadhasa. Mindazonáltal Isten létének bizonyítékai fölkészíthetnek a hitre, és 50

⁸ Vö. *ApCsel 14,15.17; 17,27–28; Bölcs 13,1–9*.

⁹ Szent Ágoston: *Sermo 241, 2*: PL 38, 1134.

¹⁰ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lekipásztori konstitúció, 18. Vö. Ua. 14.

¹¹ Aquinói Szent Tamás: *Summa Theologiae* I, 2, 3.

hozzásegíthetnek annak belátásához, hogy a hit nem ellenkezik az emberi értelemmel.

III. Isten megismeréséről az Egyház szerint

36. „Az Anyaszentegyház vallja és tanítja, hogy Istent, mindenek létalapját és célját, az emberi ész természetes világosságával a teremtett dolgokból biztosan meg lehet ismerni.”¹² E fogékonyság nélkül az ember nem tudná befogadni Isten kinyilatkoztatását. Az embernek azért van e fogékonysága, mert „Isten képmására teremtett” (*Tér 1,27*).

37. Mindazonáltal az ember a történelmi körülmények között, melyekben él, sok nehézségbe ütközik Isten pusztán értelmi világossággal való megismerésében:

„Igaz, hogy az emberi értelem önmagában képes a saját erejéből, természetes fényénél biztos és igaz ismeretet alkotni egy személyes Istenről, aki gondviselésével őrzi és irányítja a világot; ugyanígy egy természeti törvényről, melyet a Teremtő oltott a lelkünkbe. Mégis számos tényező akadályozza, hogy értelmünk e természetes képességét hatékonyan és gyümölcsözően használjuk. Amik ugyanis Istenre s az Isten és az ember közötti kapcsolatra vonatkoznak, olyan igazságok, melyek teljesen meghaladják az érzékelhető dolgok rendjét; ha pedig az életre alkalmazni és érvényesíteni akarjuk őket, önmegtagadást és lemondást követelnek. Az emberi értelem azonban – mind az érzékek és a képzelet működése, mind az áteredő bűnből fakadó bűnös vágyak miatt – ezen igazságok megismerésekor nehézségekbe ütközik. Így történik meg, hogy az emberek e témakörökben szívesen meggyőzik magukat arról, hogy hamis vagy legalábbis kétséges az, amiről nem akarják, hogy igaz legyen.”¹³

38. Emiatt az ember rászorul arra, hogy Isten Kinyilatkoztatása megvilágosítsa nemcsak azokban a dolgokban, melyek meghaladják értelmét, hanem azért is, „hogy azokat a dolgokat, melyek vallás és erkölcs kérdésében az értelem számára ugyan nem hozzáférhetetlenek, az emberi nem jelen állapotában is mindenki akadálytalanul, határozott bizonyossággal, minden tévedés nélkül megismerhesse”.¹⁴

¹² I. Vatikáni Zsinat: *Dei Filius* dogmatikus konstitúció 2.: DS 3004; Vö. Ua. *De revelatione* 2. kánon: DS 3026; II. Vatikáni Zsinat: *Dei Verbum* dogmatikus konstitúció 6.

¹³ XII. Pius: *Humani generis* enciklika: DS 3875.

¹⁴ XII. Pius: *Humani generis* enciklika: DS 3876. Vö. I. Vatikáni Zsinat: *Dei Filius* dogmatikus konstitúció 2.: DS 3005; II. Vatikáni Zsinat: *Dei Verbum* dogmatikus konstitúció 6; Aquinói Szent Tamás: *Summa Theologiae* I, 1, 1.

IV. Hogyan kell beszélünk Istenről?

39. Amikor az Egyház védelmezi az emberi értelem fogékonyágát Isten megismerésére, kifejezi bizalmát, hogy lehetősége van Istenről beszélni minden emberhez és minden emberrel. E meggyőződéséből fakad párbeszéde más vallásokkal, a filozófiával és a tudománnyal, sőt még a nem hívókkal és ateistákkal is. 851

40. Mivel Istenről való ismeretünk korlátozott, Istenről szóló beszédünk is korlátozott. Istent nem tudjuk másként megnevezni, csak a teremtményekből kiindulva, és a magunk korlátolt, emberi megismerés- és gondolkodásmódunk szerint.

41. Minden teremtmény magán viseli a Teremtő keze nyomát, különösen az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember. A teremtmények sokfajta tökéletessége (igazságuk, jóságuk, szépségük) Isten végtelen tökéletességét tükrözi. Ezért tudunk Istenről teremtményei tökéletességei alapján megállapításokat tenni, „mert a teremtmények nagyságából és szépségéből következtetni lehet Teremtőjükre” (*Bölcs 13,5*). 213, 299

42. Isten fölülműl minden teremtményt. Beszédünket tehát szüntelenül meg kell tisztítanunk mindattól, ami korlátolt, képszerű és tökéletlen, nehogy Istent, aki „kimondhatatlan, fölfoghatatlan, láthatatlan és elgondolhatatlan”¹⁵, összekeverjük emberi képeinkkel. Szavaink mindig elégtelenek Isten misztériumának kifejezésére. 212, 300
370

43. Amikor Istenről beszélünk, szavaink ugyan emberi módon szólnak, mégis valóban magát Istent érintik, anélkül azonban, hogy őt a maga végtelen egyszerűségében ki tudnák fejezni. Emlékezetünkbe kell ugyanis idéznünk: „a Teremtő és a teremtmény között nem állapítható meg hasonlóság anélkül, hogy a különbség köztük ne volna nagyobb”¹⁶; továbbá: „nem foghatjuk föl, hogy ő mi, csak azt, hogy mi nem, s hogy a többi létező hogyan viszonyul Hozzá”¹⁷. 206

¹⁵ Bizánci liturgia. Aranyszájú Szent János anaforája: *Liturgies Eastern and Western*. Kiad. F. E. Brightman. Oxford, 1896. 384 (PG 63:915).

¹⁶ IV. Lateráni Zsinat 2. fejezet: *De errore abbatiss Joachim*: DS 806.

¹⁷ Aquinói Szent Tamás: *Summa contra gentiles* 1,30.

Összefoglalás

44. *Az ember természete és hivatása alapján vallásos lény. Mivel pedig az ember Istentől jön és Istenhez megy, csak akkor él teljesen emberi életet, ha szabadon kapcsolatban él Istennel.*

45. *Az ember arra teremtett, hogy közösségben éljen Istennel, akiben megtalálja a boldogságot. „Amikor majd egész valómból Hozzád ragaszkodom, nem lesz több fájdalom és vesződésem, és életem, melyet teljesen betöltesz, élő lesz.”¹⁸*

46. *Amikor az ember hallgatja a teremtmények üzenetét és lelkiismerete szavát, eljuthat Isten létének bizonyosságára, aki mindenek oka és célja.*

47. *Az Egyház tanítja, hogy az egy és igaz Istent, Teremtőnket és Urunkat művei által az emberi értelem természetes fényével bizonyosan meg lehet ismerni.¹⁹*

48. *Istent valóban meg tudjuk nevezni a teremtmények sokféle tökéletességéből kiindulva, melyek hasonlóak a végtelenül tökéletes Isten tökéletességeihez, jóllehet a mi véges kifejezéseink nem meritik ki az ő misztériumát.*

49. *„A teremtmény (...) a Teremtő nélkül szertefoszlik.”²⁰ Ezért a hívők tudják: Krisztus szeretete sürgeti őket, hogy az élő Isten világosságát elvigyék azokhoz, akik nem ismerik vagy visszautasítják őt.*

¹⁸ Szent Ágoston: *Confessiones* 10, 28, 39: CCL 27, 175 (PL 32, 795).

¹⁹ Vö. I. Vatikáni Zsinat: *Dei Filius* dogmatikus konstitúció, *De revelatione* 2. kánon: DS 3026.

²⁰ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 36.